

150.070.000 tonna vasérc van, ebből Viscayára jut 57.700.000, Santanderre 10.000.000, Guypuzcsára 3.500.000, Burgosban, Logrosban és Soriában 10.000.000 vár kiaknázásra; Murcia vasérc-készletét 5 millióra, a dúsgazdag Almeriát 22 millióra becsülik. Granadában és Cordovában az aranyon és ezüstön kívül 10.000.000 vasérc vár kiaknázásra. Sevilla egy maga 11·3 millió tonnát termelhet még, Huelva 15 milliót, Badajoz 3 milliót. Így tehát a legfokozottabb kiaknázás mellett is legalább huszonkét év kell ahhoz, hogy Spanyolország vasércbányái kimerüljenek.

FEJTÖRŐ.

Rovatvezető: Csizsár József.

Számtani kérdés:

Meghatározandó tizes számrendszerben az a háromjegyű szám, melynek számjegyei által külön-külön jelölt számok négyzeteinek összege 38-at teszen; a két első számjegy által tizes számrendszerben képezett szám négyzetéből kivonván a harmadik számjegy által jelölt szám négyzetét, 504-et nyerünk; az első két számjegy s a harmadik számjegy által külön-külön a hetes számrendszerben jelölt számok különbsége 264-et ad.

Földrajzi kérdés:

Mi a neve a portugál birtokoknak Alsó-Guineában? 1890-ben e birtok határai miatt Portugália és Anglia közt komoly viszály támadt, mely azonban 1891 május 26-án szerződésileg rendeztetett.

Történelmi kérdés:

Mi volt a neve III. Ptolemaeus Evergetes egyiptomi király feleségének, a ki, hogy harezba vonuló férje győzzön, gyönyörű haját Aphroditének áldozta, mely a csillagok közé helyeztetett? Az északi égbolton, az oroszlánfark szomszédságában látható 70, szabad szemmel látható csillaggal.

Természetrjai kérdés:

Melyik hal az, a mely két lábnyira, vagy néha 5—10 kilónyira is megnő? Tavakban, lassan folyó vizekben él. Háta feketés, oldalai sárgásfehérek, ezüstbe hajlók, fekete pontokkal; uszonyai kékesfeketék; teste erősen összenyomott.

Vegyteni kérdés:

A légkör két légnem keverékéből áll, u. m. 21 térrész élelyből és 79 térrész légegyéből. Mennyi térrész van e két légnemből oly szobában, melynek hossza 4·39 méter, szélessége 3·77 méter, magassága pedig 2·35 méter?

Képrejtésv.

Megfejtési határidő 1900. szeptember 2

A 46. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: Ez a szám 987 vagy 210. **Földrajzi kérdés:** Bagirmi; fővárosa Masenja. **Történelmi kérdés:** Agésilauus. **Természetrjai kérdés:** Aranybogarok; levélbogarak. **Vegyteni kérdés:** Chromoxyd. **Képrejtésv.** A gőg nem ismer kötelességet.

Helyesen fejtették meg: Niegreis János, Szerényi Nándor, Rubner György, Herezeg Albert, Jurenák Géza, Kemény Antal, ifj. Barthonek Károly, Braun Ödön, Balássy Miklós, Szauer József, Erdei Vilmos, Harsányi Lajos, Ács Nagy István, Benkő Gyula, Techet Károly, *Lőrincz Ferenc és Dezső*, Kóri Endre, Littomericzky Nándor, Avedik Lukács, Simonyi István, Elszász Miksa, Krepelka Ferenc, Borosnyay Oszkár, Komlós György, Jávor Jenő, Kutlik Félix, Novák János, Lauffer Ödön és Rezső, Várnay Arvéd, Büchler Arnold, Fluss György, Néder Károly.

A kitűzött könyvjutalmat, Gaal M. «A kard és lant hőse» című könyvét *Lőrincz Ferenc és Dezső* gimn. tanulók nyerték el Debreczenben, Piacz-utca 58.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Tudósító. Minden jelentéktelen dolog nem való arra, hogy beszámoljon róla. Az iskolai életnek jelentősebb mozzanatait röviden, gondosan megírni a cél. — **A—cz.** A tanulmány, melyet beküldött, nem való még a T. L.-jába. Még nagyon sokat kell önnek tanulnia, míg mások oktatójává lehet. — **B. J.** Hogy a beköszöntő annyira tetszett, örvendünk. Legyen ön továbbra is a régi bizalommal irántunk. A mellékelt talány nagyon könnyű. — **Emil.** A felső kereskedelmi iskolát végzetek magán úton letehetik a gimnáziumi érettségi vizsgálatot. Szép és dicséretes dolog, hogy annak a hivatásnak a hangját követi. Bármily nehéz munka is vár önre, ne riadjon vissza. Legfontosabb dolog, hogy komolyan elhatározza, az erős akarat fokozni fogja erejét és kitartását. Csak előre barátom ezen az úton! — **Előfizető.** Hat osztályú polgári iskola van Budapesten is (VIII. Német-utca). — **A fogadó.** Hogy melyik költő a legnagyobb a három közül? . . . Ne fogadjatok erre fiaim, mert nem akadtok bíróra, a ki igazságosan eldöntse. Kiki a maga nemében nagy, egymással szembeállítani lehet, de mérlegre tenni hiúságos törekvés. Örvendjünk, hogy mind a három a miénk, s olvassuk őket szeretettel. — **Kiváncsi.** Hogy a Tanulók Lapja új évfolyamában minő hosszabb elbeszéléseket fogunk közölni, azt majd annak idején megtudja. Lehet, hogy épen olyan tárgyú lesz, mint a minőket ön szeret. — **Készleges** ajánlközését köszönjük. Az értesítőket más úton fogjuk beszerezni. — **K. D.** (Debreczen.) Levele már elkésve érkezett. Hazafias felbuzdulása dicséretre méltó, de eszméi még nincsenek. — **Paulini Jenő.** 1. A T. L. mindenféle középiskolai tanulónak való, tehát a kereskedelminek is. Hogy eddig a kereskedelmi iskolákról nem számoltak be, arról mi nem tehetünk, mi okvetlenül beszámolunk. 2. Tompa Mihály élet- és jellemrajzát a következők írták meg: *Szász Károly* (Tompa összes költeményeihez), *Gaal Mózes* (Nemzetünk nagy költői I. szám). — **M. F.** (Kolozsvár). Bekötési tablák a Franklin-Társulat kiadóhivatalánál 1 korona 60 fillérért kaphatók. — **Kovács Géza.** Nincsen. — **Radó Vilmos.** A könyv önnek szól, tartsa meg. — **K. Gy.** A tudósítói tiszt még egyelőre korai önnek, ajánlatát tehát nem fogadhatjuk el. — **Milhofer Gyula.** Azok a monológok külön kiadásban nem jelentek még meg. — **Harsányi Lajos.** Olyan folyóiratról nincsen tudomásunk. A természettani folyóiratokban szoktak efféle értekezéseket közölni. — **Jávor Jenő, Nagy Andor.** Az új évfolyam október 1-jével kezdődik. A boxerek fegyverének az ismertetésére nem terjedhet ki a szerkesztői üzenet. — **Kóri.** A bimbó *pimpó* helyett nem líba, csak tájszólásbeli különbség, mindakettő ugyanaz. Ha Lippára érkezik, tudassa a kiadóhivatallal pontos címét. — **Lóvi József.** Megkaphatja, ára 4 korona 80 fillér, de figyelmeztetjük, hogy a T. L.-ja október 1-jével kezdődik. — **Balássy Miklós.** Csak tévedés. Nevét ezentúl pontosan meg fogja találni a megfejtők között. — **A többi levélre majd a következő számban felelünk.**

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre --- 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre --- 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre --- 9 kor. 60 fill.		<i>Kéziratokat nem adunk vissza.</i>
<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

TÁRSAS SZELLEM.

Együtt vagyunk mindnyájan a munka szent nevében. Az osztály megnépesült, a régi pajtások kezét szorítanak egymással, az új tanulók, a kik más intézetből jöttek, idegenkedve, bátortalanul, de mégis kíváncsian néznek körül. Egy-egy tájékozott kérdést kockáztatnak meg, s jól esik nekik, ha a «benszülöttek» szíves barátsággal válaszolnak. Először csak a szomszédok ismerkednek meg. A szokásos kérdések kerülnek szőnyegre: «melyik iskolából jött?», «könnyű-e vagy nehéz? . . .» stb. Előfordul az is, hogy eltelik egy hét, s az új tanuló még mindig idegennek érezi magát.

Nem így, fiaim, menjetek oda új társatokhoz, szorítsatok vele is kezét, a barátság te szavával örvendeztesse meg az ő szívét, hadd érezze mindjárt az első perczen, hogy a magyar diákok országa a legszebb köztársaság, hol mindenki egyenlő jogú polgár, hol előlegül adják a bizalmat és szeretetet, melyet aztán utólag kell kiérdemelni.

Az ifjú szív hamar megnyílik, s az iskola padja az a melegágy, mely a barátságnak legszebb gyümölcseit érleli meg. *Társas szellem* legyen ott, hol a közös munka, a közös törekvés a nemes értelembe vetit erő-összemérést, a tanulásban való egyetértést, kölcsönös buzdítást teszi föltétlenül szükségessé.

Tudom én, hogy az *összefartó osztály* minő erkölcsi hatalom forrása, ámde az összetartásnak nemesnek, komolynak kell lennie. Van tere az iskolában a tréfának, elevenségnek, bizony néha a csinyeknek is, ha nem rossz akarat szüli, ámde van tere a *munkában való egységnek* is. Ha valamelyik szellemi tehetségével egyik vagy másik irányban kiválik: érezze baráti kötelességének azt, hogy gyöngébb társának gyámolítója

legyen. Ne a tudásnak magamutogatása késztesse erre, hanem a *szeretet*. A miképen összegyűlenek a tanuló társak az osztályban, épen úgy gyűljenek össze otthon is, mikor dolgoznak; a miképen egymást megtréfálják a pihenés szabad perceiben, buzdítsák is egymást törekvéseikben.

Nincs szebb, lelket gyönyörködtetőbb látvány, mint egy csomó diák, a kit az együttes tanulás kívánsága gyűjt egybe.

Az így eltöltött évek emléke oly szép, oly igaz örömet adó a későbbi években. A vidámabb természetű elüzi a komornak bánatát, a komoly ifjú lelkére beszél a könnyelműnek; a csüggetteget bátorítja a lelkes, a túlbuzgót mérsékeltre inti a megfontoló természetű.

A *szívet* kell egymásban megkeresnünk, s ha azt jónak, becsületesnek találtuk, nyerjük meg, őrizzük meg; hadd fejlődjék a *társas szellem* testvéri szeretetté. Hogy minő a ruhád, minő a vallásod, ki az apád . . . nem kérdem én; *magadért* szeretlek és becsüllek, s drágább nekem az olyan barát, a ki velem egyet érez, a ki hibámat nyíltan a szemembe mondja, mint a ki ajándékkal és hízogó szóval veti ki reám halóját.

A tisztesség és jó hír, mely intézetünknek drága hagyománya: a mi tisztességünk és jó hírünk is. Mindnyájan örködünk, s megvédjük ezt a magunk tisztességével és jó hírével. Bizonyos jól eső érzésnek kell szívünkben támadnia, ha intézetünk dicséretnek egy paránya minket is megillet, ha kötelességünk hű teljesítése által intézetünk jó hírét fokozni igyekeztünk.

Ne jó pajtások, hanem *hűséges jó barátok* kerüljenek ki az iskolából, s akkoron a végső búcsú fájdalmát a viszontlátás az életben százszor meg százszor meg fogja édesíteni.

II. RÁKÓCZI FERENCZ.

Jósika Miklós regénye.

24

Az ifjúság számára átdolgozta Gaal Mózes.

Mindnyájan abba egyeztek meg, hogy ily fontos ügyben sokkal jobb s biztosabb, ha Rákóczi maga beszél a czárral, mintha a munkácsi várba vonul.

Végre a tanácsosok kinyilatkoztatták, hogy mikor a dolog annyira jut, hogy a béke czikkjeire kerül a sor, ezek fölött csak a szövetség összes gyűlése s az egész tanács határozhatnak.

Miután Rákóczi a két fontos kérdésen túl volt s a gyűlés eloszlott, az erdélyieket gyűjtötte maga körül. Nem titkolta előttük, hogy a császárnak fő s változhatlan békeföltétele az: hogy ő az erdélyi fejedelemségről lemondjon. Előadta nekik azt, miről őt Pálffy biztosította, hogy tudniillik a császár Erdélynek minden törvényeit s kiváltságait épen akarja megtartani.

— Annyit mondtam el kegyelmeteknek — szól Rákóczi tovább — mennyit nekem Pálffy becsületszavára erősített. Átlátják tehát, a béke helyreállítására úgy Erdélyben, mint Magyarországon elengedhetetlen föltétel az, hogy az erdélyi fejedelemségről lemondjak! Én ez áldozatra kész vagyok s visszaadom az országnak ünnepies oklevelét, ha kegyelmetek is feloldanak eskümtől.

Többen szóltak az erdélyiek közül, kik Rákóczit imádták. Mondták, hogy ők nem érzik magukat feljogosítva arra, hogy ily eldöntő ügy felett határozzanak, s mivel a választás országosan s közegyezséggel történt, Rákóczit csak az ország összessége törvényes gyűlésben oldhatja fel esküjétől.

Mindnyájan egy szívvel, egy lélekkel erősítették, hogy soha el nem hagyják s készek őt tűzönvizen át kísérni, hová őket vezetni akarja.

Rákóczi elintéztvén így mindazt, a mit a körülmények kényszerűsége parancsúl tűzött ki, Károlynak irt s a hadsereg főparancsnokságát neki adta át, kivéven a munkácsi várat, hol Vay Ádám, Rákóczi egyik leghivebb embere s barátja, parancsolt, míg a városban Rákóczi palotásai végezték az őrizetet.

Rákóczi nehéz szívvel indult el Lengyelországba, pár nap elég lón a készülétekre.

A magyar szövetség ügye tehát Károlyi Sándor kezében volt ideiglenesen és föltételeesen, mert Rákóczi mielőbb vissza akart térni. Károlyi meg akarván az ildomokat óvni, eljár mind abban, mivel őt Rákóczi megbizta, s fölkereste a hereze-

get személyesen Stryben Lengyelhonban, hol az be akarta várni az első alkudozások eredményét. Károlyi magával hozta Pálffynak föltételeit, ki a császártól újabb teljes felhatalmazást nyert, s mindenkép sürgette a szövetség elhatározását.

Világos, hogy Károlyi e hajlamban a béke-kötésre nézve tökéletesen osztozott Pálffyval, mi természetesen azon uraknak, kik Rákóczival voltak, fölingerelte gyanúját. Ezek közt főleg Forgács Simon és Eszterházy Antal, Károlynak ellenségei s vetélytársai mindenkép azon voltak, hogy őt Rákóczi elfogassa.

Oly kevés kilátás volt a harc előnyös folytatására, ha a czár megtagadja a segélyt, mikép Rákóczi ez okon is, de azért is, mivel eddig Károlyi nem adott okot gyanúra s csak Rákóczi parancsát teljesítette, nem hajlott a tanácsra, s Károlyi újabb utasításokkal visszatért.

Rákóczi Stryből gyűlést hirdetett *Husztra*, azt igérte a szövetség rendjeinek, hogy ott maga személyesen fog megjelenni s mindenben teljesíti a nemzet végzéseit.

*

Károlyi Sándor visszatérvén, haladék nélkül Pálffyhoz sietett. A két férfiú értette egymást: egyik sem akarta a huszti gyűlést s Rákóczi beavatkozását elvárni; azért Károlyi Rákóczinak mellőzésével s annak parancsa ellen, s a határnap előtt Husztról Nagy-Károlyba tette a szövetség gyűlését. Egy követséget indítván színleg Rákóczihoz, mely tudára adta, hogy a szövetség együtt van s őt meghívja maga közé, hogy a békepontokat aláírása által megerősítse, melyeket a szövetségesek már elfogadtak, holott az egész gyűlésben Károlyin kívül egyetlen tanácsos sem volt jelen s a megyék követői is hiányoztak.

XXIII.

A nap leáldozik.

Rákóczi fel volt indulva Károlyi ellen s a követséget szigorú arczal s feddő szavakkal fogadta, kijelentvén, hogy két mérföldnyire az ellenség táborától országgyűlést tartani nem kevesebb, mint árulás. Ő tehát a minő készséggel megjelenne Huszton, annyira kötelesnek tartja magát saját becsülete s a haza szent ügye iránt — *Nagy-Károlyban* — a már bevégzett törvényellenes tanácskozások után, aláírásával bele nem egyezni abba, mit Károlyi s az ott egybesereglettek a haza kárára tettek.

Rákóczi egy nyilatkozványt irt s azt átadta a követségnek válaszul.

Ebben különösen kiemelte Károlyi önfejűségét, ki nemcsak az országgyűlést merete Husztról Nagy-Károlyba, saját jószágára átteni, hanem eszköz volt abban is, hogy oly végzés keletkezzen, melyben Rákóczi, mint a szövetség feje s Magyarország választott fejedelme, be nem folyt s bele nem egyezett.

1711 ápril 30-ikán, a *majtényi mezőn*, Nagy-Majtény és Szatmár közt, Pálffy János számos lovassággal megjelent s seregét csatarendbe állította. Károlyi Sándor 15,000 emberrel már a helyszínén volt, 149 zászlóval és egész hadi ékben.

Mind a két vezér fényes kísérettel jött, mint valami ünnepélyre.

A seregek közti nyílt téren Locher Károly, József császár megbízottja, még egyszer felolvasta a békeoklevelet, melyet a szövetség főnökei ünnepélyesen elfogadtak.

Ezt követte a hódolati eskü, melyet a vezérek, tiszték s az egész hadsereg letett. Mi meglevén, a zászlókat a földre eresztették; a fegyvereket, dobokat s egyéb hadi eszközöket egy csomóba hordották s Pálffy Jánosnak átadták.

A magyar sereg nagy része nehéz szívvel engedelmeskedett, nyíltan árulásnak nevezte azt, a mi történt.

A benyomás, melyet e fegyverletétel az országban előidézett — leírhatatlan. Míg a bátrakat, kikben egy sugára a reménynek fenmaradt, az ügy ezen kifejlése levette, addig azok, kik a békét és csendet mindenáron óhajtották, az egyházakba

sereglettek s messze szét az országban, a még füstölő romok közt hangzott: *Téged Isten dicsé-rünk!*

*

A béke, melyet Károlyi Sándor kötött, nem volt föltétlen, sőt számos előnyökkel kínálkozott.

A szegény országon valami nyomasztó súly hevert, s az első kábultság rohama elmúlván, a legvérmesebbek reményeikben tüdőve néztek a kétéves jövő elé.

Rákóczi teljes bocsánatot nyert: a békeoklevél visszahelyezését méltóságába, ezimeibe, minden birtokába; fel lón hatalmazva ropant jövedelmét saját tetszése szerint, — az országban vagy külföldön elkölteni. Mindezen előnyökhöz azon föltétel volt kötve, hogy három hét alatt a békeoklevelet írja alá s a hűségsküt tegye le, váraiba német őrizetet fogadjon be.

A többi mag-násoknak, nemeseknek s minden renden levőknek, kik a fölkelésben részt vettek, hasonlóul teljes bo-

csánatot adtak; ezen kívül mind nekik maguknak, mind a halottak örökösöknek, *visszaigérték a jószágokat*, ha már idegen kézre jutottak volna is — mihelyt a hűségsküt letették.

A hadsereg engedelmet nyert szétoszlani s honi tüzelőjéhez visszatérni.

Az erdélyieknek *megígérték*: hogy ezután a császár — felvevén az erdélyi fejedelmi címet — az országot annak ősi törvényei s kiváltságai szerint fogja kormányozni.

KENDŐJÉT BÚCSÚZÓUL LOBOGTATTA.

Pünkösöd keddjén, 1711 május 26-án Eleonora császárné, mint VI. Károlynak visszaérkezéseig a birodalom kormányzója, a békeoklevelet saját aláírása által megerősítette.

Ez, és ilyen lón a vége a nyolcz évi Rákóczi-forradalomnak, melyhez annyi remény volt kötve s mely a hazának annyi drága vérébe, majd 90,000 ember életébe s kiszámíthatlan kincsébe került.

Hogy az áldásnak minő gyümölesait termette meg a béke — a történelem évlapjai feljegyzették.

*

Rákóczi e békekötésnek ünnepélyesen ellenmondott, minden személyére vonatkozó előnyt visszautasított s az aláírást szintúgy, mint a hódolati esküt, megtagadta.

A hű hadvezérek, tanácsosok s mindazok, kik némi jelentőséggel bírtak, követték Rákóczit Lengyelországba.

Junius elején Rákóczi Lengyelhonban a kukoviczai kastélyban mulatott. Kiséretében voltak Mikes István, Vay Ádám, Sibrik Miklós, Radalovics apát, Kajdacs Ferencz, Kovács György s két franczia tiszt a táborokarból.

Soha sem élt át nehezebb napokat Rákóczi, mint a kukoviczai kastélyban. Mint a növekedő veszély jellőveisei, jöttek a rossz hírek a hazából. Láttá reményeinek szentegyházát ingadozni; megszámlálta repedéseit, szemmel kísérte, miként dőlnek falai rendre össze s előtte állt a megmásolhatlan végzet!

Minden nap az óhajtások és számítások előfájának egy ágát törte le.

A ki tudja, mennyire szerette nejét s gyermekeit, nem fogja bámulni, hogy ezeknek bizonytalan sorsa is növelte aggodalmait. — Nem tudta mind ez óráig nejének s gyermekeinek hollétét, min nem lehet csodálkoznunk, mert a hercegnőt szomorú, sok évi üldöztetés óvatosságra tanította, s természetes, hogy egyszer kivívott szabadságát nem merte többé a legesekélyebb vigyázatlanság által kockáztatni s így mindenkép titkolta hollétét, kedvezőbb időre várván.

Folytonosan érkeztek a tudósítások. A majtényi mezőn történt fegyverletétel után a lengyel határ el volt a bukott ügynek még mindig buzgó hivatól lepetve; egész emberöv borította a széleket a határhelységek s egyes tanyák tömve voltak magyar családokkal. Oda siettek a hadseregből is azok, kik a hadi életet megkedvelvén, nem örömet váltak el azon szabadságtól, mely azt kísé-
 *
 rte.

Mindezek valami határozatlan kétes várakozásban lesték a történendőket: még mindig nem tudtak lemondani valami szerencsés véletlen, vagy külbeavatkozás reményéről.

Tünődve, meghajolva, de nem megtörve ült egy szép nyári estén szobájában, midőn közeli dübörgés tevő őt figyelmessé, hogy a kastélynak újabb vendégei érkeznek.

Nemsokára néhány magyar s lengyel lovas vágatott a kapu elé s azokat egy könnyű kocsii követte.

A kocsiból Magdaléna hercegnő, Julia hű barátnéja ugrott ki.

Rákóczinak örömtől ragyogott az arca, midőn a váratlan, kedves vendéget megpillantotta.

— Magdaléna!

— Én vagyok, herceg, s istennek hála, annyi csapás és szomorúság után örvendetes hírt hozhatok.

— Családom tehát —

— Amália, György és József meg vannak mentve.

— Hol vannak, hol? — kérdé izgatottságtól reszkető hangon Rákóczi.

— Emlékszik-e herceg — szolt Magdaléna átszemlemlült vonásokkal, melyek e pillanatban angyalhoz tevők hasonlónak — arra régi, árokkal kerített kastélyra Lithvaniában, melyben Beresényi rejtőzött 1703 elején, hol vele kegyed is találkozott s mely jelenben saját birtoka?

— Igen, komor, szürke épület — felelt Rákóczi — a Jagellók korából, vadászkastély egykor, ha nem csalatkozom, mióta sajátom, nem voltam ott:

— Ott vannak mindnyájan a hű emberek, úgy szintén lovak, kocsik, szóval a mit megmenthetünk — folytató Magdaléna. — Ott van Orbán deák, Beresényi és . . . de a főszemélyeket kell neveznem, ott vannak Amália, György, József. Mindnyájan épek, és számosan mások, kiket szeretünk s kik minket szeretnek.

— Köszönöm! oh köszönöm, sorsom jó angyala, e kedves hírt, — mond Rákóczi hévvel: első jó napom, jó óráim ez, hetek, hónapok óta! Megröviditem a távot, mely elzár ennyi kedvesemtől, s mihelyt parancsimat kiadtam, siessünk, minden percz veszteség!

Miután Magdaléna elmondotta jó híreit, más tárgyra mentek át. A kedves nő mindent elbeszelt Rákóczinak, a mi Carlsbadban történt s mit eddig csak vázlatosan tudott. Végre oda tevő: hogy számos jó emberek tanácsára ő és Amália oda-

hagyták Poroszont is, hová Saxoniából átmentek volt s így sikerült Lengyelországba jönniök. A Zamoisziak és többek unszolására nem mentek Jaroslawba, hanem czélszerűbbnek vélték a távolabb eső régi lithvianai vadászkastélyba vonulni s a lehetőségig titkolni jelenlétüket.

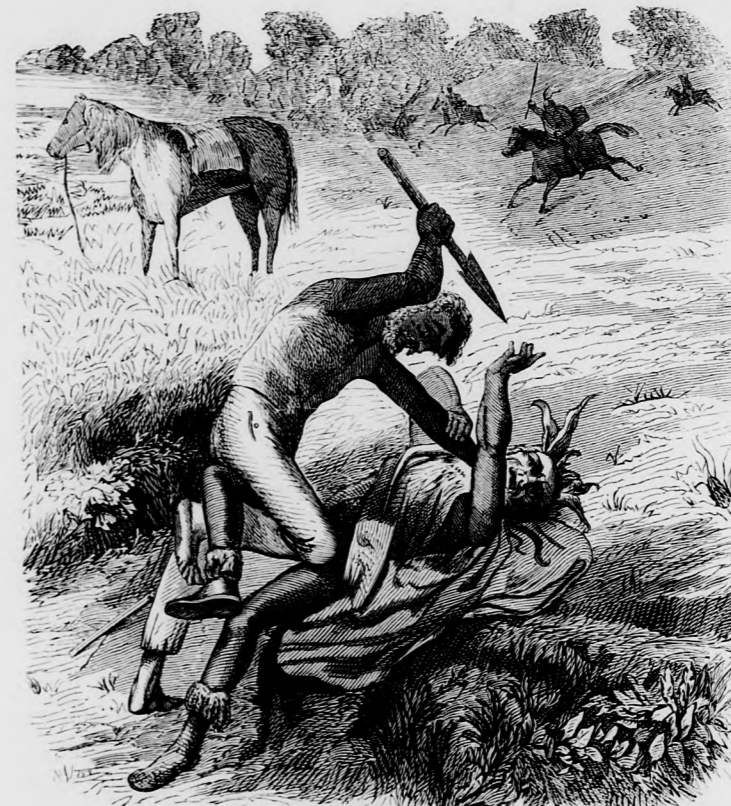
A közlések után a hon sorsáról, a külhoni összeköttetésekről s arról beszélgettek, mit kellessék még tenni, mennyi remény marad még fenn, s mikor s hová tanácsosabb Rákóczinak és

kóci férfias vonásain félreismerhetlen lón a fájdalom kifejezése, midőn késő este a nagyterembe lépett, hol reá és kíséretére az estebéd várt.

*

Egy héttel e találkozás után Rákóczi elébb Jaroslawba, onnan ama régi lithvianai várba ment.

Merjük-e megkísérteni, hogy a szép órát leírjuk, midőn Rákóczi imádott nejét s szép gyermekeit

A LEGYŐZÖTT «VAD».

családjának menekülne, hogy háborítlan maradhasson.

— És kegyed, Magdaléna? — ez volt Rákóczi utolsó kérdése.

— Nekem egy küldetésem, egy *mission* van, *Ferencz!* — ezt kell bevégezmem, azután majd meglátjuk hogy mitevő leszek.

Valami oly megrázó, oly búsan elszánt volt Magdaléna egyszerű szavaiban, mi mélyen s fájdalmasan hatott Rákóczira. Szerette volna tőle kérdezni: mi történik vele tovább, mit határozott — mi czélja van? Talán kérdezte is mindezt, de nem lehettek a feleletek kielégítőek, mert Rá-

szívéhez szorithatta, mikor annyi kedves, ismerős arez, mint álom szebb napokból, üdvözölte őt!

Ott voltak: Beresényi, Petróczy, Apaffi, Clermont, a vén Ursza — *Medve* ezredes úr jelenben becsületes nevén — Vaszil és Izekucz. Csak Brenkovic és Fenchel hiányoztak.

Őket Rákóczi jóval ezelőtt Juliához s a német tábor helyzetének s az ellenséges vezérek szándékának kipuhatólására küldötte volt s azóta semmit sem hallott rólok.

Ide gyültek mindezek, mint Rákóczi birtokába, különböző helyekről, egyik a másiktól utasítatva.

*

Magdaléna három napig mulatott e népes falak közt, hová újabb-újabb menekültek jöttek, míg régiebbek távoztak, keresni azt az idegen földet, hová sátraikat felüthessék, hogy a számkivetés keserű kenyerét költsék el s ha az óra út, sírjokat találják.

A harmadik nap reggelén Magdaléna úti öltönyben, halványan lépett abba a szobába, hol Amália s Rákóczi őt a reggelivel várták. Vonásai nem voltak szomorúk, nem derültek, valami komoly ünnepélyesség sugárzott ki azokból.

Rákóczit s nejét nemcsak az úti öltöny, hanem főleg e komolyság lepték meg.

— Talán sétalovaglást akarsz tenni? — kérde Amália.

— Igen, kedves jó Amáliám, — felelt Magdaléna szeliden — hosszú, hosszú séta lesz ez . . .

— Veled tartunk mi is, — mondá Amália, — úgy-e Ferencz? az idő szép.

— Reggelizzünk előbb — szolt Magdaléna — erről majd később.

Barátságos beszélgetések közt telt el egy óra. Reggeli után Magdaléna felkelt a székről, Amália s Rákóczi követték őt; mindhárman a tágas szoba közepén álltak.

Magdaléna egyszerre Amáliát karjai közé szoritotta. A két nő egyenlően el lön fogódva — szólni nem tudtak.

Amália érezte, hogy valami szokatlan készül, valami nehéz óra ütött, nem mert, nem tudott szólni.

Magdaléna kibontakozván Amália karjai közül, mindkét kezét nyújtotta Rákóczinak, aztán erőt vévén magán, szeliden mondá:

— Isten veletek ti jók, ti nemesek! — emlékezzetek vissza arra, a mit nem egyszer mondtam, hogy nekem egy *küldetésem* van a gondviseléstől: e küldetésnek Amáliám — Ferencz! itt végét értem. Együtt vagytok, veletek vannak szép s reményteljes gyermekeitek; éljétek boldogul s ne feledjétek, hogy bárhová visznek lép-teim, szívem s gondolatim veletek lesznek.

— El akarsz hagyni bennünket? — kiáltott fel Amália.

— Nem! — szolt Rákóczi bensőséggel — nem fog menni: a hely, hol egykor mi nyugalmat találunk, elég tágas lesz arra, hogy együtt megférjünk.

— Úgy-e, te nem hagysz el bennünket? — rebegette Amália, kinek szemében könyök csillogtak.

— Elhagyni! — mond Magdaléna — nem

Amáliám, soha! A hézagot egy ponttól a másikig e földön, hol vándoréletünk lefoly, ezt nevezik az emberek távozásnak. Olyan vagyok én, kedves jó emberek, mint a jerikó-rózsa, zárd évekig szelenczébe, mihelyt az üdítő nedvhez közelíted, élte visszatér. — Ne kételkedjétek! ha Isten úgy akarja, hogy életelemünk föléledjen s az ige egykor megcsendüljön, mely vezetett, mint keleti királyok csillaga — — köztetek leszek. Most ne tartóztassatok: én tudom, mi készit, mi parancsol; küldetésem végét érte! Isten veletek! — ha elébb nem, ott — szolt a nyitott ablakon át a szép égre mutatván — találkozunk.

Magdaléna még egyszer megölelte Amáliát, még egyszer megszorította Rákóczi kezét, s a marasztó szavak, az ismételt kérések daczára, kisetett a szobából.

A lépcső alján egy lovász szép barna mént tartott kantárán.

Magdaléna szótlan lesietett, s a másik perczben lován ült. Nem volt senki vele, kezével még egyszer intett, kendőjét búcsúzóul lobogtatta, s aztán eltűnt a távol ködében . . . örökre.

Soha senki sem tudta meg, hogy hova.

(Vége következik.)

KULTUR- ÉS VAD NÉPEK.

A tizenkilencedik század egyik vezéreszméje: a *testvériség* a megvalósulásnak a stádiumától még nagyon messze áll. A teremtés koronája az ember is az új századot azzal kezdi meg, hogy hatalmi túlterjeszkedéseért véres háborút támaszt Afrikában, a távol Ázsia partjaira siet hadihajóival — s míg a kultúra terjesztését vallja céljául, rejtett szándéka önző, mert a maga hatalmának gyarapításán buzgólkodik.

Hadd vessünk egy futó pillantást arra a küzdelemre, a mely a kultur- és vad népek között immár több százados. Vonjuk le belőle a tanuságot.

Mihelyt egyik vagy másik nép hatalmát terjesztetni igyekezik, megkezdődik az a harc, melyet «a létért való küzdelem»-nek nevezünk. Csakhogy ez a küzdelem a létért gyakran túllép a határokon és bűnös üzemekké fajult a múltban, sőt még újabb időben is gyakran hallatszik panasz azok ellen, kik a kulturát terjesztik a vad népek között. Ha két állat küzd egymással, úgy minden eszköz megengedhető a létért való küzdelemben, mert ez a *természet törvénye* szerint történik, de a művelt ember fölötté áll e törvény-

nek, ő maga alkotott magának törvényeket, az úgynevezett *kulturtörvényeket*, melyek csak jogosult eszközöket engednek meg a harezban. A művelt nép, mely erkölcsszabta eszközökkel harezolhat esupán, nem használhat önként túlhatalmat, mérget és más ehhez hasonló alattomos eszközt harezában a vad népek ellen. Bár ez a nép nem riad vissza semmi álnokságtól ellenségével szemben, kit természetszerűleg vad gyűlölettel fogad.

A kulturnép behatol a műveletlen vad nép

telenül is fölmerül a kérdés, hogy miképen védekezünk ellenük, a kik csak a természet őstörvényeit ismerik, az emberi törvényeket pedig nem? Sokan azt mondják, hogy használjuk a nyers erőszakot, álnokságot, a mint erre vagy arra alkalom kínálkozik. És sajnos volt és van reá példa elég, hogy a civilizált nép a vadakkal szemben a legundokabb, a leghitványabb eszközöket használta és magát ezzel minden időkre megbélyegezte és lealacsonyította.

HARCZOLÓ INDIÁNUS-FŐNÖK.

lakta vidékre és ehhez bizonyára van joga is. A művelt, erkölcsös népnek azonban kötelessége a kulturának és az emberszeretetnek áldásos törvényeit terjesztetni a vad, nyers, lelki és szellemi téren alacsony fokú népek között.

Ámde ne feledjük el, hogy erre az életfentartás ösztöne is kényszeríti.

A művelt népek száma oly nagy mértékben szaporodik, hogy a tér kezd szűk lenni neki és kezdődik a létért való küzdelem, a térfoglalás ott, a hol még van tér — a vad népek országaiban. Ha jogunk van ehhez és letelepedünk a természetnek e műveletlen gyermekei között, önkény-

Megtörtént, hogy nem szükségből, hanem kapzsiságból hatoltak be a vad népek közé és azokat embertelenül lemészárolták. Szavahihető följegyzések szerint a portugálok Braziliában a himlőben és vörhenyben szenvedő betegek ruháit csempésztek be a benszülöttek lakásaiba és mesterségesen terjesztették köztük a gyilkos kórt. Hasonló elvetemültséget cselekedtek észak-amerikaiak, a kik strichnint — ezt a biztosan ölü mérget — hintettek a rézbőrűek kútjaiba, az asszonyok pedig arsenikumot kevertek a lisztbe, ebből megmérgezett kenyeret sütöttek, s a benszülöttek között alamizsnaként osztották

szét. Olvassuk, hogy az angolok Tazmániában lelőtték a benszülötteket, hogy éhes kutyáiknak tápláléka legyen.

*

A tapasztalat arra tanította a civilizált népet, hogy a benszülötteket lehet nevelni és a munkára felhasználni. Ebben rejlik a nagy különbség a régebbi és a mostani telepítések között. Ma nemcsak rabolni akarunk és mindenáron meggazdagodni, hanem tért hódítani és ezen az új földön munkálkodni, ezt a jövő nemzedék számára megtartani. Már pedig ehhez a munkához a benszülöttekre nagy szükségünk van; nevelni kell tehát őket, nem kiirtani. Természetes dolog, hogy visszaélések e téren is történtek. Így például leírhatatlan kegyetlenségek voltak napirenden a rabszolgakereskedésben, mely bizonyos körülmények között, emberséges bánásmód mellett szükséges és megengedhető.

Midőn a portugálok Amerikába először letelepedtek, munkásokra volt szükségök. Az amerikaiak nem voltak hasznavehetők, hát Afrikába mentek és onnan hoztak munkaerőt. És kezdődött az emberkereskedésnek az a neme, mely túllépett minden határt és leírhatatlan kegyetlenségek történtek a szegény benszülöttekkel. Alattomos módon összefogdosták őket, nem kimélve a nép vezetőit, királyait sem és nem állották ezeket a hősokeket, népük szemében a félisteneket, minden módon megalázni — nyilvánosan pofozni — és mindezt saját népe szemeláttára. Minő kegyetlen megalázás!

Csoda-e tehát, ha a benszülöttek izzó szenvedélyvel, emésztő gyűlölettel fogadtak minden idegent, ki — ha néha jámbor szándékkal is — közéjük ment? És mit tanultunk azóta?

Misszionáriusaink most nemcsak abból a célból mennek a benszülöttek közé, hogy őket megkereszteljék, de azért is, hogy megismertessék velök a vallást, az emberszeretetet, a munka áldásait, hogy fölemeljék őket a megtisztultabb és nemesebb világnézet magaslatára.

Olyan kegyetlenségek nem fordulnak elő a jelenkorban, mint hajdanában, de egy-egy szelidebb neme a láb alól való eltevésnek még most is napirenden van. Az ausztráliaiak például olyképen szabadulnak meg a fölösleges és hasznavehetetlen benszülöttektől, hogy őket valamely tágas, bekerített helyre zárják, ott adnak nekik bőven ételt és italt, sőt szeszes italt is; kapnak ruhát, a kunyhó készen várja és mindennemű munkától meg vannak kimélve.

Ez az élet természetesen tetszik a benszülötteknek, de a következése ennek a szüntelen tunyaságnak az, hogy elsatnyulnak és a végén hamar — elpusztulnak.

A régi rabszolgakereskedésnek egyik fajtája még ma is előfordul a déli tengeren. Midőn negyven évvel ezelőtt egynehány szigeten gyapotültetvényeket létesítettek és erre a munkára az ottani benszülöttek nem voltak alkalmasok, úgynevezett munkástoborzó hajókat szereltek fel, melyeket a Kingsmill- és Gilbert-szigetekre, majd a Karolinák és Uj-Hebridák szigetére küldtek, hogy a szükséges munkaerőt beszerezzék. Egész sora következett a bűnöknek, melyek kegyetlenségökben a régi rabszolgakereskedéshez voltak hasonlóak: szülőket gyermekeiktől fosztottak meg, férje, a feleségtől választottak el s ha ellenkezni mertek, tüzzel-vassal irtották őket. Egy ilyen munkástoborzó hajónak a megérkezése valóságos forradalmat okozott a benszülöttek közt és mindent elkövettek, hogy az a hajó ki ne köthessen. Később, midőn a benszülöttek a fegyver kezelését megismerték, rémségesen megbosszulták a rajtok elkövetett kegyetlenségeket, még ártatlanokon is, mint jámbor misszionáriusokon, kereskedőkön és utazókon, kiket irtalom nélkül meggyilkoltak.

És vajjon kiket ítéljük el inkább, azt a miveltlen, vad népet-e, mely a természet törvényeivel él, vagy azt a civilizált népet, mely a kultura törvényeit túllépi.

A létért való küzdelem meg lesz mindaddig, a míg ember él a földön, de reméljük, hogy mind szelidebb formában az emberszeretet védő paizsa alatt. A művelt népek nem zsarnokai, hanem nevelői lesznek a meghódított népeknek.

Sylvia.

MAGYAR NŐK KEGYELETE.

Képünkhöz.

A szomorú végre jutott Erzsébet magyar királyné dicső emlékezete a magyar szívben él leghívebben. A magyar nők áldozatkészsége volt az első és leghathatosabb, midőn Magyarország nagyasszonyának emléket állítottak, olyan emléket, mely a legnemesebb vonását örököltette meg Erzsébet királynénak.

A *Mater dolorosa* művészi szobra ott áll a bécsi kapuczinusok sírboltjában az anya és fia koporsója között. Zala György művészi lelke

ZALA GYÖRGY SZOBORMŰVE: ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKÉRE KÉSZÍTETTÉK A MAGYAR NŐK.

teremtette meg, s e beszédes márvány ott a holtak esőndes birodalmában elmondja a pihenőknek, hogy a magyar nemzet szive jó és háladatos, hogy a magyar nők a századok folyamán eszmékért lelkesülők, hazájukat rajongva szeretők voltak. A fényes császárváros terein hatalmas kő- és érc-szobrok hirdetik a multat, mely fényes és dicsőséges volt a Lajthán túl lakóknak; ezekre büszkeséggel tekintenek a császárváros lakói, de észre kell venniök, s bizonyára észre veszik a magyar nők kegyeletének a jelét is, mely a hívságos világ szemétől mintegy menekülve oda ment a holtak birodalmába. Jelképezi a fájdalmas anyát, kinek a szívében megadás, türelem, szeretet és jóság volt. Vérző sebei, fájdalmas, megdicsőült arca nem ismer haragot. *Ó ez a Mater dolorosa* egykor a fájdalmas nemzetnek őrzőangyala, vigasztalója volt, mikor olyan kevesen vették észre titokban elsirt könyeit, s mikor rajta kívül nem akadt senki, a ki letörölte volna.

És ez a nemzet olyan háladatos. Mikor arczán kisütött a boldogság napja, mikor a múltra reá borította a feledés fátyolát: a sötétségből még mindig reá világított a királyné jósága és a sok millió szív elkezdett dobogni:

— Te a miénk vagy, jó királyné! A trónnak szédítő magasságából leszállasz most is hozzánk, s mi a te emlékednek oltárt emelünk a szívéinkben és örökségül hagyjuk nemzedékről-nemzedékre időtlen nagy időig. Mikor mások elfelednek, mi még mindig mesélünk rólad az unokáknak, hogy volt egyszer egy magyar királyné, a ki eljött hozzánk messze idegenből, s megértette a mi fájdalmunkat. A részvét könye csillogó gyémánttá változott és leszállott a nemzet szive mélyébe, mint igazgyöngy a tenger mélységébe.

Nemzetünk kincse lett, s az marad örökké.

LENAU.

A bécsi «Concordia» író-egyesület megkoszorúzza Lenau sírját. Így szól a rövid hír, mely minket magyarokat is érdekel. Halála ötvenedik évfordulójának az alkalmából történt ez a kegyeletes cselekedet, minket magyarokat pedig azért érdekel, mert Lenau magyarországi születésű ember volt.

Strehlenau Niembsch Miklós a családi neve, a *Lenau* csak költői név. Apja katona volt, s mint ilyen került hazánkba, előbb állomáshelye, majd állandó lakóhelye, hazája lett. Az efféle megtelepedések nem tartoztak a ritkaságok közé a század elején. Niembsch Ferencz Maigraber Ferencznek, Pest város főügyészének a leányát vette el

feleségül, s ebből a házasságból származott *Miklós*, a ki *Csatádon*, a mostani Temes megye, s az akkori temesi bánság községében született 1802-ben. Az apának természetesen le kellett vetnie a czifra uniformist, s polgári foglalkozása után kellett megélnie.

Szűkös anyagi viszonyok, s a férj könnyelműsége csakhamar boldogtalanná tették a házasságot. A férj, minekutána elkártyázta mindenét, ott hagyta a családját nyomorúságban, s egy ideig Bécsben tengődött, s jóformán csak meghalni tért vissza hazájába.

A korán özvegyosorra jutott anya másodszor is férjhez ment egy katonarövshöz, s mert ő maga is német nevelésben részesült, a férje is német volt: természetes dolog, hogy a fiú is ezen a nyelven kezdett tanulni, s neki a magyar föld csak születése helye, de nem hazája lett. A pesti iskola (a piaristáké), hol iskolai tanulmányait megkezdte, akkor, szintén nem volt még magyar, hanem *latin*, s így a tehetséges, főleg zene-érzék dolgában kiváló fiú nem indult olyan úton, hogy belőle valaha magyar író válhatott volna. Mostoha apja csak néhány évig lakott Pesten, orvosi gyakorlata csekély, jövedelme nagyon szerény volt, ezért költözött át Tokajba.

A Bodrog vidéke nagy hatással volt rá. Költői lelke később is vissza-visszaszállott ide, s a gyermekevék benyomásai eltöltötték szeretettel azért a szép föld iránt, hol egykor bölseje ringott. Gondos, szerető édes anyja volt, a kiról az elragadtatás és hála szívet gyönyörködtető hangján emlékezik meg költeményeiben. Ez a jó anya Tokajból felköltözött Budára csak azért, hogy gyermekeit nevelhesse.

Az anyagi gond elkísérte őket ide is. Mint egy sötét árnyék reá borult a kis hajlékra, melyben laktak a hegyoldalon; a Vérmezőre néző kis házikó volt ez, de reá borult a gyermekifjú lelkére is korán. Mert az a nyomorúság, melyet fiatalabb éveinkben kell végig szenvednünk: elkísérnek minket a sirig.

Hogy minémű érzések fakadhattak az ifjú szívében, azt elárulják borongós költeményei. Kevés köztük a vidám, az életkedvet lehellő, mindeniken a mélabú, a sejtelem árnyéka ott lebeg.

Budáról ő Bécsbe, anyja pedig Pozsonyba került. Pozsonyt ma is szeretik Bécs külvárosának nevezni, a század elején, s mióta a Habsburgok itt tartották az országgyűléseket, s a várkastélyba rándulgattak le, méltán reá szolgált erre a névre nemcsak közelsége, de a lakosok szelleme miatt is. Az anyja gyakrabban látogatott fel Bécsbe, a fiú pedig le Pozsonyba; a nevelés költségeit a költő nagypapja fedezte. Lenau az egyetemre járt, bölcsészeti tanulmányai mellett reá ért arra is, hogy a költészettel foglalkozzék. Nagy állhatatosság nem volt benne, e tekintetben apjára ütött. Bécsből lejött Pozsonyba, jogásznak iratkozott be, majd Magyaróvárra került, s a gazdasági főiskolának lett hallgatója. Rövid idő

múlva ismét Bécsben találjuk őt, mint orvostudományt váratlan gyorsasággal cserélgetett föl. Tulajdonképen tapogatózott, a minthogy ma sem ritkaság az ifjúságnál ez a határozatlanság. Igazi oka ennek az volt, hogy hivatását: a költőt még nem találta meg, pedig már Magyaróvárrott szorgalmasan írogatta a verseket.

Nagyanyai örökségét 1831-ben megkapván, búcsút mondott előbb Magyarországnak, aztán Bécsnek. Würtenbergbe telepedett meg, s az írókkal megismerkedve ő is felespott költőnek. Midőn 1832-ben első költeménykötete megjelent, egész Németország ünnepelte.

támadt, s a fiatal leányt, kit megszeretett, feleségül akarta venni — a vőlegényt hirtelen szélhűtés érte — s nem sokkal több agyára is reá borult az örök éjszaka.

Bekerült Döblingbe, ugyanabba a gyógyító intézetbe, hova néhány évvel több a legnagyobb magyart, Széchenyi Istvánt vitték gyógyulni.

A két nagy szellem az élők koporsójában egy fedél alatt lakott; megbomlott dicső agyuk zürzavaros gondolatai immár nem lehettek milliók gyönyörűsége.

Így végződött Lenaunak, a legkivalóbb német költők egyikének pályafutása.

Németország büszke reá, mi magyarok pedig, ha olvassuk Lenaunak magyar tárgyú költemé-

LÁZADÓ BENSZÜLÖTTEK BÜNTETÉSE INDIÁBAN.

Ámde az apjától örökölt nyugtalan vér felpezsdült benne, s a szabadság hazájába, Amerikába hajózott át. Úgy ment oda, mint a szabadság rajongója, s megtörve, föllengző reményeiben csalódva tért vissza a rá következő esztendőben. Mindent talált ott, a mitől a lelke fázott: önzést, kapzsiságot, haszonlesést, csak szabadságot nem. A világirodalom e különös vándormadara újra szárnyra kelt, visszatért Németországha, s izgalmas életének második szakát kezdte meg — újra vándorlással. Állandó lakóhelye nincsen, hol Stuttgart, hol Bécs, hol Baden-Baden. Családi tűzhely alapítására ekkor nem is gondolt. Költő volt, a kinek különösségét, szertelenségét az emberek nem bírálták meg szigorúan. Az izgalmak idegeit megrontották, s negyvenkét éves korában már *beleg* ember volt. Midőn újabb érzelmé föl-

nyeit, még nagyobb szeretettel és büszkeséggel gondolunk a mi drága, szép hazánkra, mely segített a költőnek szárnyakat adni, s ezért hálásan emlékezik meg róla a kebeléről elszakadt gyermek.

A puszta és a tópart.

De hol találunk a *nimfea* és *batrachium* úszó leveleihez hasonló berendezéseket? A légóceán tükrén nem úszhatik egyetlen egy levél sem, mert a levegő valamennyit körülveszi; tehát a levelek bizonyos tekintetben a légóceánban alá vannak merülve. És mégis már felületes megfigyelésnél tapasztaljuk, hogy a vízi növények leveleinek állása leggyakrabban található a légi

növényeknél is. Ezek állása vízszintes, tehát a föld felszínével többé-kevésbé egyenlőközű. Ezzel ugyan nem kerül ki a szél megújuló támadásait, legfeljebb, hogy a támadást könnyebben bírják ki. Ezt a következő példából értjük meg. Bizonyára már nem egyszer tapasztalták, midőn egymás elöl az ajtót betartani megkísérelték, hogy két egyenlően erős fiú közül az részesül előnyben, a ki az ajtó lapjára merőlegesen gyakorol nyomást, holott a ferde irányban működő nyomás alig fejt ki valamirevaló ellentállást. Ebből világos, hogy a vízszintes irányban fúvó szél a legnagyobb nyomást a szél irányára merőlegesen álló levéllapra gyakorolná, míg a föld felszínével egyenlőközűen vagyis a szél irányában álló levélbe kevésbé kapaszkodhatik, minthogy azt legfeljebb hegyes szög alatt éri. De a levelek még más védelmi berendezéssel is védekeznek a szél szakító ereje ellen. Legjobban figyelhetjük azt meg az általánosan ismert *rezgő nyárfán*. A feltűnően hosszú és hajlékony, oldalvást összenyomott *levélnyel* lapjához közel kissé hajlott, a mi a levél-lapnak kissé ferde helyzetet ad. Minden legesekélyebb fuvalom a levél felső részére erősebb nyomást gyakorolván, azt kissé lenyomja, úgy hogy a lemez most a föld felszínével egyenlőközűen, vagyis a széláram irányában fekszik. De a rugalmas nyél azt tüstént eredeti helyzetébe pattantja vissza s így a levelet folytonos rezgésben tartja, a mi a fakoronának oly sajátosság külsőt kölcsönöz, hogy az ember képele e tűneményhez már régi idők óta mindenféle mondát fűz. A levél e szerint, nyelének nagy rugalmasságánál fogva, a levegő legesekélyebb mozgásának engedve, a szél támadásának mindig a lehetőleg legrosszabb támadási pontot nyújtja. Itt is tehát a nyél nyújtotta védelemről van szó, akár csak a *lavi rózsánál* vagy a *helyváltató göcsfűnél*. Hasonló védelmi berendezést találunk, habár kevésbé kifejlődve, a juharfákon, alma- és körtefán, de sok egyéb cserjén és fán is.

Általánosan ismert dolog, hogy leginkább a *levél széle* van kitéve a szél tépő és szaggató támadásainak. Miben áll hát ennek különös védekezése? Erre nézve tanulmányozzuk a nyárfalevél *erezetének eloszlását és szerkezetét*. Ez áll a közepén végigfutó fő- vagy középből, az abból hegyes szög alatt eredő valamivel vékonyabb oldal-erekből vagy bordákból és végre az azokból sokszorosan elágazó és egymásba futó rendkívül finom érhálózatból, mely finom szerkezetének dacára erős és szívós vázat képez a levélnyag puhább alkatrészei számára. Közeli a levél széléhez e hálózat képe észrevehetően megváltozik. Itten a valamivel durvább borda-elágazások általában elhajlanak és egy darabig a lemez széle mentén futnak, ettől csekély távolságban csak részben megszakított egykörös köteget képezve. Ebből számtalan igen finom kötegecske a levél széle felé ered. Az egészen olyatén képe van, mint valami finom himzésnek, hasonlóan ahhoz,

melyet a himző kéz a bojtos kézimunka szélén készít, hogy az be ne szakadjon vagy ki ne csaf-rangosodjék. Sőt még szegélylyel is el van látva a jól védett nyárfalevél. A finom, átlátszó felbőr, mely éles kés segítségével a levéllap minden részéről könnyen lehámozható, a szélén meglehetősen durva karimát képez.

De most vissza a tóparthoz! Vegyük szemügyre ama gazdag *állatéletet* is, mely a tó fenekén és a vízi növények közt olyan sokféle alakban nyilvánul! A sűrű növényzet közt vörös színű *bársony-alkák*, sötétzsinű *csiborok* és *csikbogarak* sűrűnek-forognak és egyszerre tűnnek el, ha meg akarják fogni. A víz felszínén nagy köröket irnak le a *sodró-bogarak*, a karesú, vékonytestű s hosszúlábú *vízi-poloskák* pedig ügyes koresolyázók módjára villámgyorsan siklanak tova a víz sima tükre. Mily furesa árnyékot vetnek ezek a hosszúlábú és vékonytestű rovarok a kavicsos feneken. Lám, azt hinné az ember, hogy ez állatok lábaikon nagy, kerek cipőt viselnek. A sűrű szőrrel borított lábaeska ugyanis a víz felszínét egy kicsit benyomja és ennek a mélyedésének képe láthatóvá válik a tó fenekén fénylő árnyékolt alakjában. — A tó fenekén másznak a már ismert *legez-szilakölők* lárvái. A tegzek közt újabb formákat is fedezünk fel. Egyesek a finom homokszemcskékből készített tegez fölé még, szintén fényes homokszemcskékből álló, boltíves *pajzsot* feszítenek ki, hogy annál biztosabb védelemre találjanak a csillogó homokszemek közt a víz fenekén leselkedő ellenségeik elől. Egy másik larva ismét üres nádszálat választott ki magának lakásául, melynek két végére az egyensúly helyreállítása végett vékony szalmaszárakat ragasztott.

Amott lomhán mozog négy lábára támaszkodva a lapos, majdnem romb-alakú *vízi skorpió*, a két első rabló-lábát ollóalakulag előre tartva. *Csigák* részint a víz felületén uszkálnak, részint egyes növények levelein lomhán mászkálnak. Ügyes *kérészek* (tiszavirág) lárvái villámgyorsan surrannak el lomha társaik mellett. Tegyük néhányat vízzel telt gyűjtőüvegünkbe és alkalmunk lesz ezen állatok gyors helyváltozási módját megfigyelni, melyet akképp eszközölnek, hogy potrohukat erősen felfelé görbítve, testüket a víz felületén lökés-szerűleg tovább vetik. Nyugó állásukban oldalakon élénken csillogó lemezeket pillantunk meg; ezek a *kopollyás lélekzöcsöveknek* nyílásai, melyeken át a vízből levegőt vesznek fel, hogy azt a testükben elágazó nagyobb légzöcsövekbe vezessék. Testük hegyes végén három, rövid «farksertűjük» van. Vastag fejű és vékony potrohú *szunyoglárvák* farkukat oldalvást mozgatva nagy körívekben vetik magukat a vizen át. Egyes szunyogok már el is hagyták bábjaikat, melyeket most esónaknak használva, azokon a vizet ügyesen szeldelik. A nagyobb állatok, melyek potrohuk lassú, hullámzó mozgása által a vízben esendesen uszkálnak, részint *bogár*-, részint *szilakölő-lárvák*. Az utóbbiak elég ügyesen a tó fenekén vagy a növényeken mászkálnak, de azért

elég gyorsan vetik magukat áldozatukra, ha azokat megpillantották. Zsákmányukat külön e célra, alsó ajkukból képződött *fogóval* ejtik el. A víz fölött sok és teljesen kifejlődött rovar rep-

pölve ront a *nagy szilakölő*, repülés közben itt-ott zsákmányt ejtve.

De miféle mogyoró nagyságú ezüstszinű hólyag az, mely a sötétzöld színű vizinövények sűrűjé-

A TÓ PARTJÁN.

1. Ördögfi. 2. Dalos szunyog; a. rovar, b. larva, c. báb. 3. Szilakölő; a. larva, b. rovar. 4. Tiszavirág; a. rovar, b. larva. 5. Békakanál. 6. Bekatutaj. 7. Vízi poloska (Molnárka). 8. Hotton-füve. 9. Vízi pók harangalakú felszínével. 10. Elodia. 11. Csikbogár lárvája. 12. Vízi skorpió. 13. Csibor lárvája.

des és táncot lejt: a *tiszavirág*, melynek repülési módja nagyban emlékezteti az embert lárvájának uszás-módjára; a *szunyogok* nagy társaságokban táncot lejtene, mely mulatságra halk dongással hívják fel egymást (a *dalos szunyog*), mely és egyéb kisebb *pillék* és valamennyi közt csöröm-

ben oly annyira világít? Halászsuk ki azt óvatosan a Hotton-fü szárával együtt, a melyen ül. Csak némi fáradsággal ismerünk fel a növény szárának ama helyén, a hol az állatot gyanítjuk, szürkészínű, igénytelen fonadékot. Tegyük az ágat vízzel telt gyűjtőüvegbe és a hólyag ismét

felfúvódik s oly ezüstösen csillog mint azelőtt. A vízi póknak harangalakú fészke ez. A harang felső, a bejárattal szemben fekvő végén, sárgás színű tojásokkal telt, elkülönített kamrát, a pók gyermekszobáját látjuk. Az ezüsthény a fészkekbe zárt levegőtől ered. Éppen ilyen fémfényűeknek látjuk a borbán felszálló gyöngyöket is, vagy ama léghólyagocskákat, melyek a vízbe mártott kelesztőre köré tapadnak. A talált fonadék műalkotóját a növényeken látják kúszni. Potrohát levegőréteg fedi, a mint ezt a fényes takaróról következtethetjük, mely azt elfedi. Ezt a levegőt a pók lélegzésre használja. Ha elfogyasztotta azt, akkor a víz felületére száll és a sűrű szőrözettel fedett potrohán újat gyűjt. A potrohán hozott levegőt a harang szája alá viszi, azután lábaival lekaparja s így a harangba vezeti. E műveletet addig ismétli, míg a harang lassan megtelik levegővel. A léggel telt hálóban most, mint valami bűvárharangban, hosszabb ideig is kibírja és nyugodtan leskelődhetik zsákmányára.

A léghólyagocskák természetét felismervén, jó lesz ügyelnünk minden léghólyagocskára, melyek az állatok testéhez tapadnak. Hasonló hólyagocskák csillog a csik-bogár potrohának csücsán, a mi arról tanuskodik, hogy ezek levegőtárukat a fedő szárnyak alatt tartogatják. A vízi bogarak ellenben, nagyok épp úgy, mint kicsinyek, melőlőkön hordanak fényes pajzsot, annak jelül, hogy azok a lélekzésükre szükséges levegőt melőlők rövid szőreire gyűjtik össze, a hova azt csapjainknak szívattyúzós mozgásai által szállítják. Nagyobb fajoknál, pl. a csibornál a levegőfelvételt nagyon könnyen figyelhetjük meg. A csik-bogarak ezt a műveletet egyszerűbben viszik véghez: ezek farkukat víz fölé tartják és szárnyukat egy kicsit szellőztetik. A szunyoglárva fejükkel lefelé, a vizekről csüngnek és a csillagalakú szőrcsomókkal diszitett légző csőveiket víz fölé kidugják. Látják ama vízi skorpiónak furesca, ügyetlen mozdulatait, mely a vízi növények sűrűjében mindig hátrafelé uszva felfelé törekszik? Most vékony, fonalakú farknyulványát a víz fölé dugja. Rövid idő múlva ismét alámerül és a fonál végén léghólyagocskát látnak csillogni. Ez tehát két finom csatornából összetett légeső.

Mit jelentenek ama léghólyagocskák, melyek a víz alatt levő növényzárak közé tapadnak, holott azokat az állatokat, a melyektől azok netalán erednének, nem látjuk? Tegyük néhány szárat vízzel telt gyűjtőüvegbe, távolítsuk el azokat rázás által s tartsuk az üveget a napba, akkor rövid idő múlva tapasztaljuk, hogy a leveleken ugyancsak új hólyagocskák képződnek és apró gyöngyök alakjában a víz felszínére szállnak. A növény levegőt lélekszik ki, épp úgy mint mi emberek és mint az állatok. És a növény által kilehelt levegő, melyet oxigénnek nevezünk, épen az, melyet az emberek és állatok lélekzési folyamat közben felhasználnak, míg megfordítva az emberek és állatok által kilehelt levegőt, a széndioxidot, a növények táplálkozásukra, azaz: testük felépítésére használják fel.

A széndioxid felvétele és annak áthasonítása vagy asszimilációja és a növények lélekzése közt nagy a különbség. Minden szerves testnek s így a növényi testet alkotó anyagoknak is egyik legfontosabb része a szén. A növény összes szén-szükségletét a légkör széndioxidjából kapja, mégpedig kizárólagosan a levelek utján. A levelek alsó lapján vannak a légrések vagy szájnnyílások, ezeken át levegő kerül a levélbe, a hol a széndioxid visszamarad és a táplálkozásra használtatik fel. A széndioxid tehát a növényeknek az a tápláléka, melyből mindenféle, a növény növekedésére és életfentartására okvetlenül szükséges vegyületek keletkeznek. A levél sejtleiben levő zöld festék-estecskéknek (klorofil) megvan az a képességük, hogy a levél által felvett széndioxidot megbontják és az így szabaddá vált szén szerves anyagok képzésére fordítják. A szerves anyagok képzésére szükséges elemek közül a szén meglévén, a többi elemeket a víz és a vele együtt a gyökér utján felvett és a levélbe kerülő sok szolgáltatják. Ezeknek a vegyületeknek közös tulajdonsága, hogy kevesebb oxigént tartalmaznak, mint azok a vegyületek, melyekből keletkeztek. A felesleges oxigén a levelekből keletkező kerül. E szerint míg egyrészt a levelek a levegőből széndioxidot vesznek fel, addig másrészt a levegőnek tiszta oxigént juttatnak. A levélben végbemenő ama folyamat, mely közben a széndioxid felbomlik és annak szén szerves anyagok, keményítő stb. képzésére fordítatik, az áthasonítás vagy asszimiláció. Az asszimiláció tehát mindig desoxidációval jár és ennek semmi köze a lélegzéshez.

A növény lélegzése egészen más folyamat. A levelekben készült szerves anyagok, a mint a nedvek áramlása közben eljutnak a növény különböző részeibe, ott a növény testének felépítésére szolgálnak. Ez alkalommal a növényt fölépítő szerves anyagok egy része oxidálódik és széndioxid képződik. Az oxidációhoz, mely, a mint tudjuk, nem egyéb, mint lassú égés, szükséges oxigént a növény egész testén át a levegőből veszi fel, a képződő széndioxidot pedig ugyancsak egész testén át a levegőbe üríti ki. A növény ama életfolyamata, mely közben a levegőből oxigént vesz fel és a testből széndioxidot lehel ki: lélegzés. A lélegzés mindig oxidációval jár. A növények tehát egészen úgy lélekszenek, mint az állatok, azaz: hogy a növények is oxigént vesznek fel és széndioxidot meg vízzel lehelnek ki; továbbá, hogy a növények épen úgy, mint az állatok, oxigéntől mentes levegőben nem képesek megélni. Az élő növény szakadatlanul lélegzik, éjjel épp úgy, mint nappal, leveleivel épp úgy, mint virágaival, szárával úgy, mint gyökereivel. A lélegzés épp oly fontos életfeltétele a növénynek, mint a széndioxid felvétele az asszimiláció céljaira. Épen úgy, mint a növény meg nem élhet, ha leveleitől megvonjuk a széndioxidot: rövid idő alatt elpusztul, ha oxigén hiánya miatt bármely testrészében félbeszakad a

lélekzés. Ez okból szükséges pl. az is, hogy a növény gyökereihez elegendő levegő férjen, mert különben kivesz. Vizenyős helyeken nem tenyészhetik szárazföldi növény, mert a víz elzárja a levegőt a gyökerektől. Azért szobanövényeink, ha azokat mértéken túl öntözzük, kivesznek; mert az edény fenekén összegyülemlt sok víz megakadályozza a gyökerek rendes lélekzését.

A lélekzésről tanultak alapján útmutatást is szerezhettünk arra nézve, hogy miképen kell szoba-aquariumokat czelszerűen berendezni. Ne gondolják, hogy valami különös előkészületek van szükségük; elegendő, ha nagyobb befözőüveget vesznek és azt friss folyó- vagy tóvízzel töltik meg. Tegyenek ebbe néhány vízi növényt (békalencsét és kevés elodiumot), a fenékre szórjanak kavicsot és azután tegyék be az állatokat!

A földolog pontos figyelem és gondozás. Az üveget olyan helyre kell tenni, hogy a nap azt napjában legalább két órán át érje. Ha ez nem történik, akkor a növények lélekzésében zavar áll be, a növények nem lehelhetnek ki oxigént, a víz nem szellőződik kellőképen át és az állatok megfuladnak. Ha ismét sokáig süt rá a nap, akkor a víz felmelegszik és a levegőtartalmát elveszti, a mint ezt hideg vízről, mely egy darabig meleg szobában állott, tapasztalják, hogy abból a levegő apró hólyagocskák alakjában eltávolodik. Gondot kell fordítaniok még az esetleg kimult állatokra is és a hullákat jókor távolítsák el, mert különben rothadásukkal a vizet elrontják, mire általános kimulás következik be. Elhalt növényeknek szint-olyan hatásuk van, azért azokat is jókor el kell távolítani, valamint rövid idő alatt arra is rájónak, hogy mily arányban élhetnek meg növények és állatok aquariumokban. Kellő figyelem mellett a víz hetekig, sőt hónapokig is megtarthatja frissességét.

A puszta és a tó — két teljesen különböző tájkép, teljesen eltérő lakóival — vonultak el szemünk előtt. A pusztában és a szárazföldi tóban látják a természet ama nagy tüneményeinek kicsiben való képeit. Mindakettőben látták azokat a fontos életfeltételeket, melyek mint legjellemzőbb sajátságai szemünkbe ötlenek: a legnagyobb szárazság ott, teljes hiánya a szárazföldnek itt. Mind a két létfeltétel követeli úgy a növényi, mint állati lakók határozottan kifejezett tulajdonságait; felette sajátságos, de egészben véve nagyon hasonló szerves világ ez. Mind a kettőt egyazon oknál fogva bizonyos szegénység jellemzi, mely úgy a lakók csekély számában, mint különösen az egyedek egyformaságában nyilvánul.

A nyelvis rég kifejezésre juttatta ezt a hasonlóságot: beszélni szoktunk szárazföldi és tengeri pusztaságról. Vajjon jogosan? Erre önk is megfelelhetnek.

Faith Mátyás.

Érdekes apróságok nagy férfiak életéből.

Beranger Péter János (1780—1857), Franciaország legnagyobb lírai költője, dalait szeretetreméltó egyszerűség jellemzi épen úgy, mint magát a költőt jellemezte a jó szív, nemes egyszerűség, a jótékonyágnak feltűnés nélkül való gyakorlása. Népszerűsége rendkívüli nagy volt, de Beranger szerénysége kitért az ünnepeltetés elől s hogy föl ne ismerjék, rendszeren kabátja gallérral takarta el képét. Egyszer este járkált s nyöszörgést hallott. Lehajolván, éhségtől összerogyott eszmatizáló fiúra talált. Rögtön bevitte egy vendéglőbe, jól lakatta szegényt. Innen ruhakereskedőhöz vitte a fiút s felruházta.

A kik eszméik nagyságával, találatonysággal kifogyhatatlanságával, előadásuk bájjával csodálatra indítanak, elragadnak s uralkodnak képzetünkön és kedélyvilágunkon, — azok a mindennapi éles hullámai között, igen gyakran egészen ellentétet szerepre vannak kárhozhatóva. Számos kiváló ember volt, a ki nyomorúságban fejezte be életét.

Defoe Dániel (1661—1731), a „Robinson Crusoe” szerzője, halhatatlan művét a newgatei fogházban fejezte be, ott, a hol a nagy tudós Bacon meghalt.

Kepler Jánost (1571—1630), a híres csillagászt vallása miatt üldözték. II. Rudolf császár fizetést ígért neki, de nem adta meg, tehát elszegényedett. Feleségét, három gyermekét elvesztette. Anyját boszorkányság vádjára alól alig tudta megmenteni s maga némelyek szerint tipusban, mások szerint éhen halt.

A spanyol Cervantes de Saavedra Mihály (1547—1616), „Don Quijotte” híres szerzője teológiát tanult, majd író lett, de szegénysége miatt el kellett hazáját hagynia. Olaszországban mint inas élt, majd katona lett s a lepantói ütközetben mellén megsebesült, majd lóvérs baltájával megbénította. Kalózk fogságába került, hol öt évet töltött. Rokoni kiváltották. Katona lett ismét. Megnősült. Szevillai adószedő lett. Éjjeli harcban részvétel gyanúja alapján fogságra vetették. Itt a fogságban kezdte írni halhatatlan művét, mely azután igen sok ellenséget szerzett neki, bár később 400-nál több kiadást ért műve. Minden állásában szerencsétlen volt s élete vége felé csupán csak annyit kapott művei után, hogy az éhhalált elkerülhetette, de a nyomort nem.

Kolumbusz Kristóf, ki felfedezésével új irányt adott Európának — börtönben sinlett. Dalotti Ödön.

VEGYESEK.

A csigatojások nagysága. A mi csigáinknak aránylag kicsinyek a tojásai. Csak a szőlőhegyeken tartózkodó esigák (helix pomatia) kemény héjú tojásai nőnek meg borsónagyságra. Indiában, Braziliában és a Sandwich-szigeteken előforduló csigafajtáknak igen nagyok a tojásai. Így például a falánk (Bulimus) és achát (Achatina) csigáknak a tojása 25—35 mm. hosszú, 21 mm. széles, a súlyuk pedig 21 gr., a Bulimus Gracia Mureni-nek 50 mm. a hossza és 30 mm. a szélessége.

Élő hangyak alkalmazása a sebgyógyításban.
Egy görög turista Kis-Ázsiában utazván, leesett a lováról, s behasította a homlokát. A bőr ujnyi hosszúságban megrepedt a homlokán. A sebesült nyomban a szomszéd helység borbélyához sietett, mert Kis-Ázsiában ma is a borbélyok űzik ezt a mesterséget. A borbély a seb két szélét balkezének ujjaival összeszorította, aztán egy kis harapófogóval hangyát vett ki a skatulyából, s azt a seb két széle közé ékelte. A hangya rágóival belesimpszkodott a seb széleibe, s úgy összeszorította, mintha öltés lett volna. Ekkor a borbély a hangya-potro út leszakította. Ezt az eljárást mindaddig folytatta, míg a nyitott sebet a hangyákkal a szó szoros értelmében bevarrta. Három nap múlva a hangyakapcsokat a borbély kiszedte, a seb pedig hamar begyógyult.

FEJTÖRŐ.

Rovatvezető: Csiszár József.

Számítási kérdés:

Egy atya így szól fiához: 7 év előtt 7-szerre idősebb voltam, mint te akkor voltál, s 3 év múlva 3-szorta idősebb fogok lenni, mint te akkor leszel. Hány éves az atya s hány éves annak fia?

Földrajzi kérdés:

Hogy hívják a német védelem alatt álló Togoban fekvő azon várost, melynek lakói kitűnő vadászok s a dahomeiek betörései ellen jól védik magukat. Először 1886-ban Hornberger és Baudin atya jártak e városban, hol most francia misszió-állomás is van.

Történelmi kérdés:

Hogy hívták Poseidon és Gaea (föld) fiát, a kit, mivel a földdel való érintkezéséből mindig új erőt kapott, Herakles a levegőbe emelve fojtott meg?

Természettudományi kérdés:

Mi a neve a gesneraceák rendjébe tartozó azon dísznövénynek, a melyet szobában üveggel szoktak leborítani, hogy a levelek a virágzás előtt elég nagyra fejlődjenek? Magról és levélügyvényekkel szaporítják; számos különböző színű és alakú változata van; a levelei szélesek és szép sötétzöldek.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. szeptember 9.

A 47. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: 6 méter hosszúságú, $1\frac{1}{3}$ méter szélességű kívántatik. Földrajzi kérdés: Aztekok. Képrejtvény: Kétszer nyílik az akácza virága.

Helyesen fejtették meg: Milhofer Gyula, Borosnyay Oszkár, Oblath Sándor, Techet Károly, Schäffer Lipót, Jávor Jenő, Komlós György, Matusik István, Lechner Gedeon, Szegő Ernő, Kemény Antal, Jurenák Géza, Fejes Gyula, Moldován Ferencz, Fortvingler Sándor, Steiner Pál, Várnay Árvéd, ifj. Barthonek Károly, Kóri Endre, Hölczl Mór, Vései Ferencz, Paulini Jenő, Néder Károly, László Béla, Szauner József, Simonyi István, Gelb József, Wohl Béla, Przybilla Jenő, Schütz János, Ács Nagy István, Krepelka Ferencz, Weisz Hugó, Kohn

Benő, Groszmann Árpád és Jenő, Novák János, Buzáth Jenő, Róth Ottó, Balássy Miklós, Vadas Zoltán, Jakabb Gyula, Lőrincz Ferencz és Dezső, Ávedik Lukács, Kutlik Félix, Tájber Oszkár, Bohrandt Lajos.

A kitűzött könyvjutalmat, Vértési Arnold «A felkelő nap országa» cz. könyvét ifj. Barthonek Károly előfizetők nyerte el Budapesten, a ki azt a kiadóhivatalban átveheti.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Helyreigazítás. Múlt számunk első cikkének a címében elején helyett végén csészott be sajtóhibául. Felkérjük lapunk olvasóit, hogy azoknak az ismerősöknek és jóbarátainak, a kik a Tanulók Lapját még nem ismerik, nevét és pontos címét velünk tudatni sziveskedjenek. A kiadóhivatal készségesen küld az érdeklődőknek mutatószámot.

Perseus K-r. Nyilatkozik az elbeszélés-módban némi könnyedség, de túlságosan halmozta a részleteket, s ezek aztán nyakára nőnek a történetkének. Idővel a tanulás, olvasgatás és főleg az ízlés tisztulása hasznavehető dolgok írására is képessé teszik. — **Tavaszi riügyek.** A beküldött mutatószámok nagyon gyöngék. Mielőtt világra bocsátaná e kötetét, vegye fontolóra jó tanácsunkat: ne adja ki. Várjon még az ilyen kísérlettel. A fiatalság lelkesedésével írta, itt-ott akad is mondani valója, de egészben véve nem felelnek meg. Felhívását egyelőre nem közöljük. Tudassa velünk elhatározását. Abbeli reményét, hogy ez a kötet anyagilag jól jövedelmező lesz, hívásosnak tartjuk. Különbösen eslekedjék belátása szerint. — **Paulini Jenő.** Fel fogjuk használni. — **A launhoz.** Nem közölhető. — **A barát.** A háladatos unoka kegyeletes megemlékezése dicséretes dolog, de tárgynak a történetkében nem elég. — **K. Gy.** (Budapest.) Egyelőre nem lehet tudósító, mert a legjobb akarat mellett sem felelhetne meg a tudósítói feladatnak. Majd akkor, ha tagja lehet az önképzőkörnek. — **Szabó László.** Majd válogatunk belőlük. — **Tudósító.** (Szabadka.) Ajánkozását elfogadjuk. Az előfizetők után — ha összehalmozunk annyit — készségesen megadjuk a tiszteletdíj példányt. — **Litsék Zoltán.** Előjegyeztük. Köszönet a buzgóságért. — **Gelb József.** (Ungvár.) A mi a múltban történt, arról mi nem tehetünk, hogy a jövőben ne történjék meg: lesz gondunk rá. Egyes számokat lehet kapni. Levélbélyegben 20 fillér küldendő be egy számról. — **Szegedy Miklós.** Lelkes hangú levelét örömmel olvastuk, nevét a tudósítók között előjegyeztük. A két kis dal hangulatos, formailag is ügyes, csak azt nem értjük, hogy ifjú szíve miért termel ilyen szomorú érzelmeket. Az ifjú lélek szárnyaljon, csapongjon, ne tudjon semmit csalódásról, hajótörésről. Higyje el nekünk, az ilyen érzelmek csak átfutó felhők, s az élet oly szép és kívánatos, ha az embernek nemes ezéja és munkakevde van. A két dalt, mert lapunk keretébe nem illik bele, ezúttal nem közölhetjük, de biztatjuk őnt, hogy folytassa. — **Kóri Endre.** Intézkedtünk. — **Majtinszky Miksa.** A számot elküldöttük. — **Nemes Modrovich Ernő és Ferencz.** 1. Barátjának teljes címét nem ismerjük. 2. Előbb jussunk be abba a hadapródiskolába, aztán a közelebbi felvilágosítást ott egy év múlva meg fogja kapni. Korai volna a részletek ismerete és ezúttal még egészen fölösleges. 3. A kiadóhivatal a reklamációt elintézte. — **2139. sz. előfizető.** Levelezőlapját nem kaptuk meg, ezért nem válaszolhattunk. Arra nézve, hogy tudósító lehessen, tudunk kell előbb hányadik osztályba jár, tagja-e az önképzőkörnek. Egyébiránt a tudósítók az iskolai év elején bízzuk meg. — **Madai Gyula.** Lelkes sorait vettük, buzgóságát örömmel fogadjuk. Szeretjük mi az ilyen levelet, mert arról tanuskodik, hogy az írójában tűz és lélek van. Költménye lendületes, tiszta vallásos érzés sugallta, de a mi mértékünket még nem üti meg. Az ilyen ódai hangú költeményekhez sok és nagy eszmére van szükség.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

F. M. K. E.

Hála a Gondviselésnek, a legalkotmányosabb király jószágának és a kemény megpróbáltatások tüzeiben megedzett magyar erőnek és lelkesedésnek: a magyar nyelv, a magyar művelődés apostolai már bátran és büszkeséggel lobogtathatják a nemzeti haladás zászlaját. Erdély bérczei között, hol néhány évtizeddel ezelőtt még áldatlan testvérharcok dúltak a magyar fajnak életre-halálra szóló küzdelmeiben, az F. M. K. E., az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület hinti el haladásunknak gazdagon gyümölcsöző magvait; túl a Dunán is megindult a nagy kulturmozgalom, buzditva, lelkesítve és magyarosítva; fent a fenyvesek honában, a Kárpátok birodalmában pedig a F. M. K. E., a Földvidéki Magyar Közművelődési Egyesület folytatja nemes küzdelmét nemzetünk érdekében.

Augusztus 28-án tartotta évi közgyűlését az ő Zólyom városában ez az egyesület. Ha láttátok volna azt a lelkes fogadtatást, azt a lobogódísz és a fátylak tűztengerét, ha hallottátok volna a közművelődés harcosainak ajkáról a tette hívó szózatot: lehetetlen, hogy a hazafias érzés százszoros erővel meg nem dobogtatta volna szíveteket.

Hetek óta készülődtek a meglehetősen vegyes ajkú város lakói arra a napra, csak azért, hogy nekik is részök legyen a nemzetfejlesztő nagy munkában. «Hadd lássák, — úgy mondá a rendező-bizottság elnöke utolsó fölhívásában — hogy nemesek az Alföld délibabos rónaságain, hanem

a zordon Kárpátok sziklabérczei között is magyar szív dobog s honfittú lángol a keblekben». Ez a nemes verseny, mely annyival becsesebb, a mennyiben nem a magyarság középpontjában indította meg hullámgűrűit, a hol az ellenkező legalább is képtelenség, hanem hazánkhoz azon a vidékeink, a hol eddig idegen, de talán a közel jövőben testvérmagyarításunk laknak, — ez a nemes verseny ösztökéljen benneteket, a haza reményeit, társadalmunk jövője vezéréit; ennek látása fokozza a szép jövőbe vetett bizalmatokat.

Elétek állítjuk időnként az ilyen társadalmi mozgalmakat — bár csak nagy vonásokban is — mert ezekben sok tanulság rejlik számotokra. Nem árt, ha néha-néha a ma határain túl is a jövőbe néz szemetek.

A tanulságot mindenki levonhatja magának az eseményekből s azért bátran mellőzhetjük. Nekünk most, ebből az alkalomból csak egy kérésünk van hozzátok.

Az ilyen közművelődési egyesületek nemcsak erkölcsi, hanem anyagi támogatásra is szorulnak. Erkölcsileg még most kevésbbé áldozhattok a szent ezelra, járuljatok hozzá legalább anyagilag, s legalább annyiban, hogy önképzőköröitek, mint testületek, belépnek a tagok sorába. Néhány fillérbe kerül az csak nektek és mégis büszkeséggel hivatkozhattok rá, hogy meghoztatok áldozatotokat a nemzet oltárára. Legyen a magyar tanuló ifjuság is egy kis hullámgűrű ebben a nagyfontosságú társadalmi mozgalomban.

Teveli Mihály.